

Marin Držić

Džuho Kerpeta

Prolog počinje: Kerpeta.¹

KERPETA: Sinjori vlasteli, dobro ste našteni! I vi, vladike, dobar vi² večer! A nevjesti s baretom u ruci nazivam dobar dan i dobar večer, a ženiku dobru noć! I ja, za rijet vam kao rabota stoji, do malo prije sam bio Žuho, a sad sam Kerpeta, koji idem na sva vesla³, štono se zove, *al fonte di Elicona*,⁴ na studenac, na vodu gdjeno Apolo deventa profeta.⁵ A to za naučit indivinat i da deventam profeta za moć ugonenut tri stvari: jedno, kad se oženim, ali ću imat ženu karljivu⁶, ali lakomu, ali ližiotar⁷. S karljivom kuća je zvono koja susjectvo zaglušša; s lakomom - ormar je pun svega koji se ni na Božić ne otvara; s ližiotarom - nije lonac skuhan ni trpeza načinjena; a to da se čuvam zle godine; drugo, kad mi reku "Što mi se gonenu?", da ugonenem; tretje, da indivinam što nevjesta misli kad se udava. To toliko; ja sam baš čovjek, kao vidite, ne žudim velike stvari. Sada, sada, sada da znate, ...

[...]:

Sada, sada, sada, tko je tebe doveo ovdi?⁸

KERPETA: Noge me su dovele.

[...]:

Što umiješ činit?

KERPETA: Umijem što umijem, i umijem što ti umiješ; a ti umiješ što ja umijem. I stav' deset soldina!⁹

[...]:

Odkle s' ti?

KERPETA: Odkud se papagali¹⁰ donose.

[...]

Što imaš činit ovdi?

¹ Parodijska pastirsko-mitološka igra *Džuho Kerpeta* sačuvan je samo u ulomcima koje je u 18. stoljeću ispisao dum Đuro Matijašević. Na temelju sačuvanoga teško je makar približno rekonstruirati fabulu. Djelo se prikazivalo na piru dubrovačkog vlastelina Rafa Gučetića 1554. godine.

² *vi* - vam

³ *na sva vesla* - poletno

⁴ *al fonte di Elicona* (tal.) - helikonski izvor; Helikon je planina u Beotiji u Grčkoj, na kojoj je bilo sjedište muza, a helikonski izvor je vrelo *Hipokrena* na brdu Helikonu, koje je provrelo tamo gdje je Pegaz kopitom udario o zemlju; simbol pjesničkog nadahnuća

⁵ *Apolo deventa profeta* - bog Apolon je u Delfima i drugim proročistima kazivao Zeusovu volju

⁶ *karljivu* - svadljivu; prema dubrovačkoj poslovice: "Od žene karljive i kuće kapljive ukloni me bože!"

⁷ *ližiotar* - žena koja liže oltar, bogomoljka

⁸ Nije poznato tko je lik koji s Kerpetom razgovara u prologu.

⁹ *deset soldina* - valjda ga zove na kladenje

¹⁰ *papagali* - papige; Kerpeta želi u šali reći da je iz dalekih, egzotičnih zemalja

KERPETA: Imam činit što umijem činit, i činiću što ć' ti činit, i čineći činit te ću činit, a to igrat; ja ću t' svirit.¹¹ *E m'arreccomando, son vostro servidor!*¹²

[...]: Dobra ova bi! Oršu, sinjori, za rijet vam¹³, ktijahomo, za obeselit¹⁴ ovi pir, sklopit malo maškaratice, i moja družina¹⁵ biješe prionula srčano za učinit¹⁶ što bolje umijemo. Dođe njetko, upita: "Tko maškaratu u Rafa¹⁷ arecitava?" - "Ta i ta kompanjija."¹⁸ - "Odždeni, izidi, daleko ih! Neslani ti će bit! Usramoti, ubij kao ubogu ženu kudjeljom!" Mislite, sinjori, kako mi ostasmo! Ubi nas zla godina, učinismo obraz od četrmjed, ostasmo drveni, kameni, kako oni koji otrne od glave do peta. Dođe Gardzarija, družina Rafova¹⁹, rekoše: "Maškari, što činite? Brijeme je, hodite!", - a mi stojimo kako drvene duše. - "Izidite, hodite!" - a mi istom gledamo. - "Što činite?" - a mi ništa! Misli gdje se nađoše ti vlasteli kad vidješe gdje mi stojimo inkantani! Ma oni, kako prudenti ljudi, espedijent uzeše: doniješe rusata octa, s nekijem riječmi namazaše nam polse, - vratismo se, daše nam animo i rekoše: "Ili zlo ili dobro²⁰ arecitate, bićete pohvaljeni; imamo mi sekret kojijem ćemo činit, ako i zlo arecitate, da će svakomu parat dobro, lijepo i drago." - Mi, ljudi čertamente godišti mladi, ma ćudi antīci²¹ - prem kao neki ki su u feocijeh upengani²², ki stoje ter gledaju - rekosmo: "Ovo nas!" i kažemo se: Sada molimo vas, ako i rećete: "Ovo ih", nemojte igrat gnjilijem narančinam. Ma što ja govorim? Ne stavljah se! Gardzarija nam je obećala da nas ćete pohvalit, ako i gofi²³ budemo. Ma ovo odovud u vijencu poete²⁴, u veras vas će molit što vam rijeh. Ma bogme oni Kotorčić²⁵ mali smiješan biješe! Ako i njega mogosmo pritegnut k nam, nećemo ni toliko gofo proć. Pođ ga ću rećerkat, ukoliko ovi s vijencom reće svoj posao. *Signori, audiamo et opera eius.*²⁶

¹¹ Smisao ove igre riječima nije jasan.

¹² *E m'arreccomando, son vostro servidor!* (tal.) - I preporučujem se, vaš sam sluga!

¹³ *za rijet vam* - da vam pravo kažem

¹⁴ *za obeselit* - da bismo razveselili

¹⁵ *moja družina* - ne zna se o kojoj se Držićevoj družini radi

¹⁶ *za učinit* - da bismo učinili

¹⁷ *Rafa* - Rafa Gučetića, na čijem je piru *Džuho Kerpeta* prikazan.

¹⁸ *Ta i ta kompanjija* - "možda zato što je ova družina bez imena, improvizirana za ovu večer, još neafirmirana?" (F. Čale)

¹⁹ *Gardzarija, družina Rafova* - "kao što će se niže reći, to je družina sastavljena od vlastele, a i Rafo je vlastelin i njezin član. Prema Rešetaru, još vrlo mlad u toj je družini nastupao poznati filozof Nikola Gučetić (1549-1610), koji je i sam posvjedočio da je još za života pišćeva glumio u jednom Držićevom komadu." (F. Čale)

²⁰ *Ili zlo ili dobro ...* - "neiskustvu i novosti mlade družine govorilo bi i ovo ohrabrenje koje im je navodno pružila Gardzarija." (F. Čale)

²¹ *godišti mladi, ma ćudi antīci* - po godinama mladi, ali po ćudi stari

²² *u feocijeh upengani* - naslikani u svečanom odijelu koje se oblači za portretiranje

²³ *gof* (tal. *goffo*) - nespretnan, nezgraplan

²⁴ *u vijencu poete* - moguće je da se to odnosi na samog Držića, premda neki komentatori u to ne vjeruju jer bi bilo neprilično da se Držić kao svećenik pojavljuje na sceni. Tekst kojega izgovara taj poeta nije sačuvan.

²⁵ *Kotorčić* - nije jasno na koga se to odnosi; u komediji *Tripče de Utolče* Kotoranin Tripče je malog rasta, jer je njegova žena Mande mogla obući njegove haljine

²⁶ *Signori, audiamo et opera eius* (tal.-lat.) - Gospodo, poslušajmo i njegova djela

[...]: Velim što to ovi gredu na hladence, gdje bijele vile stanom stoje i gdje junakovom na zelenoj travi, meu razlikom belomu, crvenomu, žutomu cvijetju, na livadi služe hladnu, bistru vodicu, ter junaci pak u družbi z gorskijem slavici pjesni spijevaju, slatke, medene? Rekoh: "Da umjesto bistre, studene vodice služe bistro, rujno, crveno i bijelo vince, koli bi junaci ljevše popijevali, koli bi glasom ljepše izvrtali!" Ja, za kazat vam, moja gospodo plemenita, želeći nekada pridobit u pjesneh gorske, tihe slavice, nekada kad crne oči od bijele vile bijehu ranile srce moje i kad gorušta ljubav vladaše mene, idoh na tu vodu ku rekoh; ali studena vodica ništore ne pomože junaku meni! Tada rekoh: "Riječi što riječi, a sve voda što voda, - nije ti nad rujnijem vincem bistrijem!" Tada rekoh: "Ži m' ti²⁷, vodice, da si rujno vince, kako bi se tebi veće junaci utjecali!" I zato rekoh: "Malo je tizijeh pjesnivaca, er se svak nedobrovojno k vodi utječe; a da je vino, veća bi od pjesnivaca buka bila u mjestu neg od letuštijeh ptica u zelenoj gori!" Zato, ako što vodeno rečem, dajte krivinu vodi koju pih, i moja družina od zločeste vode koju htješe pit, i srce im je ostinulo; zato, ako što studeno reku, vodi dajte krivinu, a njim oprostite.

A ja od žeđe veće ne mogu ni slova rijet Vašoj Milosti. Mir Božji s tobom!

Trijeba ih je svjećicom od dvimjed²⁸ iskat. Uzrok je neki triš mudar²⁹, koga čovjek, da ga škaklje, ne bi ga činio smijejat, komu pod nosom dzibet lukom vonja i ne vidi er je njegov červeo u tolicijeh pečah, er ga ne bi sve Mendalije³⁰ izkrpili. Er su ljudi³¹ vas smijeh ispuhali, a to se je vidjelo ovezijeh poklada, kad vile u garbiješijeh tancahu.

Kad bi godišnica³² gospi ukrala peču larda, ter bi ju vrgli u tamnicu; a gdje bi Puljiz puljiški govorio, a Masara latuštinom udarala, i kad se ženik ne bi brinuo.

Brjemena slatka i pritila hercega Stjepana³³.

Tko ovu vodu pije u brijeme prolitja i prije sunčana istoka, pjesnivač izhodi; tko u podne, - u ljubav zađe; tko u zapad sunca, - pomami se; tko opet u dzoru prije sunčana istoka, vrati mu se pamet.

Slatkijem riječmi nije vjerovat; i sirene u more sladak glas imaju, ali tko ih čuje varan se nađe.

Iz mojijeh ruku sva bogastva od svijeta izlaze.

²⁷ *Ži m' ti* - živio mi, živ mi bio

²⁸ *svjećicom od dvimjed* - svjećica vrijedna dvije mjedi, dva novčića

²⁹ *triš mudar* - "triš mudri" a "šeskrat ludi" bili su, u posveti izdanju Držićevih djela (*Svojim prijateljima*), kritičari protiv kojih je, čini se, pjesnik bio trajno u polemici. I ovdje je po svoj prilici riječ o tim kritičarima, Držićevim "neprijateljima", koji nemaju smisla za komediju jer i u miomirisu osjećaju smrad luka. Bili su to ... ograničeni platoničarski stihotvorci iz redova mlađeg plemstva, koji su odbijali komediografske, moderne, aluzivne Držićeve inovacije..." (F. Čale)

³⁰ *Mendalija* - vjerojatno ime nekog poznatog postolara u dubrovačkoj ulici Među crjevjare; ime napravljeno od mendati, popraviti, zakrpiti (tal. *emendare*)

³¹ *Er su ljudi ...* - "Riječ je po svoj prilici o kakvoj pokladnoj povorci u kojoj su maskare imale praporce" (Švelec)

³² *godišnica* - godišnice su seoske djevojke koje su gradski gospari uzimali za sluškinje u gradu, najčešće na godinu dana, dok se ne bi udale; omiljena meta Držićevog humora

³³ *herceg Stjepan* - Stjepan Kosač (1404-1466), vojvoda Humske zemlje, u povelji njemačkog cara Friedricha III nazvan Hercog (njem. vojvoda). Prema toj tituli nastao je naziv Hercegovina. Ratovalao s Turcima, ali i s Dubrovnikom.

Podalek stoj i tako govori. Nu, tkoje te su dovele ovdi?

A što žudiš etc.? Ohaj! Dva tolika dara ne mogu bit u jednom čovjeku. Pokli je tako, draže mi je da sam k tebi došao, er bogastvo gospoduje današnji dan sve ostale krjeposti. Pokli me je sreća k tebi donela, učini me, stari, pošteni, uzmožni bože od bogastva, da među ostalijem bogaci valjam has štono se teče.

O, lakomosti od zlata, kudi se prostireš?! Po mirijeh se bogataca penješ. Ja sam sve kriv, poznavam moj grijeh, i spovjedavam ga; po meni mnozi u vas³⁴ život ne vide zlata i mru od glada, a mnogim zlato rđavi u skrinjah. A to sve izhodi odkle oči izgubih, - ne vidim tkomu davam; er da vidim, inako bi stvari prošle.

Da to si slijep, gospodine, po Krpetu slugu! Ručka ne stavljah se³⁵. Kad mlađi bijeh i kad viđah, dobro dijele činjah: davah zlato ljudem blagodarnijem, koji mi čas činjahu i koji ga razdjelivahu s razlogom³⁶; a kad ostarih i izgubih oči, stvari nazad otidoše.

Neka ti starosti, ako je i slijepa; teško onomu domu gdje se staraški glas ne čuje i gdje staraški štap ne vlada. Hoću da mi poslužiš malahno.

Dobro si rekao, nu nijesi dorekao: starca razumna i mudra, er staros nerazumna zvijer je duhata s dvijema očima a s jednijem trbuhom, koji veću štetu čini neg koris. Ovo sam tvoj rob, zapovijedaj mi.

Uzmi ovi kondijer kameni i pođi na kraj te livade, i načeš studenac, iz koga teče rujno, bistro slatko vino; natoči ga puna i donesi ga. Vince krjepos dava, staros uzdrži; srce mi smagne na rujno, slatko vince.

Počamši odovlek tamo sve te strane gospoduju uzmožni bogovi.

Ter zakupljujem sva voća, sva žita i sve što zemlja sazdava; a poslije ljudem priprodavam; i zato sam bog od bogastva.³⁷

Uzovit se njeke ne u nami gospoduju.

Er zlato i srebro kao veska priljepjuje godišnicam oko ruka. Bog od bogastva lotrom ne dava zlata. Ne oblakomi li se kada moj otac na komu.

Majde t' nemudar biješe.

Ona je prva kuća, a onamo, u granih bez listja, stan od Zime; druga, sva od cvijetja, dom od Primaljetja; tretja, sva u zeleni i u klasju, pribivalište Lita, božice vele lijepe; četvrta, sva je u voću, počivalište od Jeseni, brata rečene Ljeta.³⁸

Oni mladić, vas u cvijetju, vene od nje ljubavi, pase ga vjetrom.

Čudnijeh ti se stvari i nagledah i naslušah.

Idoh, sad ću doć.

Ovako izide nebog, ter se goram i dubju sam potuži, a Ljeto tvrđa na njegove suze stoji.

³⁴ *vas* - sav

³⁵ *Ručka ne stavljah se* - ne pomišljah na ručak

³⁶ *s razlogom* - s razumom, razborito

³⁷ *Ter zakupljujem...* - "Ove rasute rečenice ... govore oštrim mislima o novčarskom sistemu vremena ... ili o mehanizmu same dubrovačke trgovine..." (Jeličić)

³⁸ "Scenografija je predstavljala vrt s četirima kućama gdje stanuju personifikacije četiriju godišnjih dobi..." (F. Čale)

PROLITJE: Travice zelene, i vi, drago cvijetjice, vaše Prolitje gorko tuži, vaše Prolitje suze lijeva; a Lito lijepa, a Lito draga neće da čuje moj grozni plač, neće da vidi moje ljuvene bolesti!³⁹ Lito draga može izvidat moje rane, Lito lijepa može utješit moj grozni plač. Jaoh, sve je ino zaman! Jaoh, kriposti zelenih trava nijesu za dat lijek mojojzi nemoći. Travice, i vi, razliko cvijetjice, znam er se bolite mojijema suzami; ali, jaoh, čemu je da se boli mnome sve što narav sazda, kad moja draga Lito kamena stoji na moje suze? Kad moja draga Ljeto goji se mojijem uzdisanjem? Kad moja draga Lito hoće da drago Proljetje vene? Jaoh, venem, jaoh, kako led na suncu; malo pomalo lipsa moja krjepos! Gorušta Lito, ja sam ljetni cvit prid tvojjem očima, iz kojih plam ognjene ljubavi praži mladost moju. A, jaoh, nije dostojno tolikoj ljeposti tko te ljubi da ovako za tvoju nemilos vene, tko je tvoj da ga ti nećeš za tvoga. A, Lito draga, ja sam tvoj, i kad bih mogao, Lito lijepa, ne bih mogao ne bit tvoj. Ljeto lijepa, pokli sam tvoj, uzmi me za tvoga, - tvoj sam, jaoh, tvoj sam! Ah, da sam tvoj! Jaoh, nijesam tvoj, - jaoh, meni je umrijeti! Ljubavi, usiona Ljubavi, spiš, moj dragi družo, a tvoje Prolitje grozno suze lijeva; moja gorka tužba budi gluhe planine, a ti tvrdi sanak spiš.

KUPIDO: Prolitje drago, Prolitje veselo, što je taj plač tvoj? Što je toj uzdisanje? Koja je toj zled koja, dragi družo, toli tlači cvijet tvoje razbludne mladosti? Ustavi suze, gizdavi družo, kaž' meni, Kupidu tvomu, uzrok tvojih tuga, jeda gorušta Ljubav dragomu Proljetju može pomoć dat u svoje nevolje⁴⁰.

PROLITJE: Kupido, nekada u zelenijeh gorah i na travnih livadah ne mogaše čas bez tvoga Prolitja stat, a sada, jaoh, ne znam uzrok, tvoga si Prolitja svasma ostavio! Tvoj dragi drug Prolitje uzdiše za lijepom Litom, a tvoj luk i ognjene strile zaman leže. Ukaži ali si bog od ljubavi ali nisi. Lito lijepa ne scijeni tvoje strile! Ah, Kupido usioni, vidi draga Lito er si zaspao, ter na moje uzdisanje kamena stoji. Ukaži tvoju moć, a Prolitje, tvoga druga slobodi groznijeh suza. Čin' da Lito draga obljubi svoga Prolitja, kako Prolitje ljubi nje lipos.

KUPIDO: Koja je moć bila u mojijeh ognjenijeh strijelah? etc.

Nemajući što činit, dao se sam na lotropstvo i na san, nu u tvoju potrebu postaviti ću sve moje sile i sve što uzmoć budem. Ako za tebe što ne učinim, za koga ću učinit?

[...]: U moje djetinjstvo vazda si sa mnom družio.

I dinarmi je zamitio svoju službenicu, koja uza nju vele može.

Oto se i božice počese hitat za bogatstvo. Sve se je ištetilo. Lakomos i među nami bogovi oto je počela sve snatat⁴¹.

Čuo sam kao rabote prohode; trijeba se je⁴² pomoć umeteonstvom gdje ne dostiza moć.

U ove strane opći dohodit jedan junak.

Hoć' li se tako moć u tu djevojku priobrazit, da te ne bi poznala?

Sve stvari ljuvene imaju početak od ludosti.

Reče se: svinja utječe se na puniji želud, koza na bolju travu, vuk na prtlju ocu, hvrljak na smokvu kuveoku, a čovjek se utječe gdi je veće zlato.

³⁹ *Travice zelene ...* - izrugivanje petrarkističkim konvencijama

⁴⁰ *u svoje nevolje* - u njegovim nevoljama

⁴¹ *snatat* - možda greškom mj. *smatat*

⁴² *trijeba se je* - potrebno se je

Ava, gospodine, i ti me posla k tomu bogu! etc.

Nije li, gospodine, kapljica? Usahoše mi usta. - Bit će kad se vrneš. - Vince krjepos dava i pamet uzimlje; bez vinca nije srcu veselja, ni nogam snage, a neka t' ljudi besjede. Veće idoh; kad se vrnem, kapljicom crvenom okropi tvoga Vodana, da mu se duh vrne.

Er za prasce nije dragi kami, ni za osle.

Ako Kupido najmanjom strjelicom tegne nje srce, stvar je učinjena.

Ti si dobar došao ti bi ... došao.

Pan, bog od Arkadije⁴³, u sladak glas izvijajući, navještuje zelenim planinam veselje, bu-di satire, da spravljađu verse i svirali i da uhitivši se u kolo s bilim vilami tance izvode, pjesni spijevaju, etc. Da' da nju uprašamo.

I ja bi veseliji tomu bio. Satiri vitezovi, mila krvi.

A nebore kako to besidiš?

Pluton, sioni bog od bogastva.

Današnji dan tko je bogat, taj je lijep i mlad; tko je ubog, grub je i star. Ino se hoće neg odjeća u našem životu.

U ovizijeh planinah ja bih se veoma blažen i bogat držao, er bogatstvo, mnim, nije ino neg volju ispunit.

Kad bi zima došla, hlad bi ti domorio.

Mir s vami. Srce mi je vazela i nijesam moj⁴⁴, ni znam čigov sam; da imam zlata, zlatom bih ju primamio.

Davori mi, davori, bijedni Vodane, gdje se si zašao među njeke božice; sve nješto poje u ovizijeh stranah, sve je milo.

Ne bih rad ucknjat: jes nekoliko do njegovijeh dvorova, - na ulaka trčim!

Bez mene se ne more oženit nitko, kako bez glumca⁴⁵. Još nije stvar sklopjena.

Tvoje stvari tkomu nijesu domorile? Ova djetetina sve smeta, a vi oglušajte se na te stvari.

Obeća ludu, da se raduje. Ovi bogaci, što veće imaju, to su lakomiji.

Er mi izčeznu srce od straha.

Bijeda vas našla, otvorite!

Koje su to kramole i haraminstva? Bijedan, ovako mi srce bije od strave. Veća vas tuga našla nego nas!

Tko k meni toliko obrazom prilikuje? Puka je ja; onaka sam vidjet kad se nadazrim nad hladenac bistre vode.

I ti li me se odvrže? Što čujem i vidim sada? Je li meni javi ovo, ali ja snim ove stvari? Tuge me su odsvud obujmile. Tko si ti? Tako te Jove⁴⁶ svojijem gromom ne udrio!

⁴³ *Pan, bog od Arkadije* - Pan je starogrčki bog ispaše, stoke, pastira i lovaca, dlakav, s nogama i rogovima jarca; Arkadija je mitska idilična pastirska zemlja

⁴⁴ *nijesam moj* - nisam svoj

⁴⁵ *kako bez glumca* - u Držićevo doba prikazivanje dramskih predstava na svadbama bilo je gotovo obavezno, te su njihovim financiranjem obitelji pokazivale svoje bogatstvo

⁴⁶ *Jove* - Jupiter, vrhovni starorimski bog gromovnik (grč. Zeus)

Izidimo iz ovezijekh strana, da nas kleti zmaj ne omrcini.

Čovječe, ne pridavaj mi tuge k tuzi.

Hlad hlada je ognjevio.

Lijepa žita po poljijeh pritilo godište obećaju ljudem, i slatka voća zručí spravljaju zabavu umrlijem u veliki dan kad ljudi pod sjenu od zelenoga duha bježe rasrčbu od vrućega sunca.

Pod'mo u lov, jeda koji lijep lov ulovimo, da dovečer dobru večeru večeramo. Meni kolač⁴⁷, ovo nam lova!

Ti si naš papagao, kalandra i čavka, - unutra! Tu čeka'.

Ki zao božić Vodana zove? Ako me Hlad ne zove, ne ozvah se živjoj duši. Ovo me, kićena kitico, Vodane brajene!

Gdje si pošao? Kud se si zašao? Kudi li se to ide? Kamo li se to putuje? Ja te grem - koliko dana jes! - ištući, zovući po zelenih planinah: oto me je srjeća sada na tebe namjerala. Vrni se, Vodane, hodi domome: stan te tvoj žudi, svojta te tvoja zove.

Na to li me zoveš? Za to li me išteš? Na to li si došao? Hlad, moj brajene, sada mnome vlada. Ohaj rabotu, - Hlada ja ištem, da mi srce ohladi, i zbogom! Ne domari mi.

Što su te riječi, uzeti Vodane? Kamo greš, kamo li bježiš? Gdje su tanci, igre, skupi, gozbe etc.? Svud su bez tebe i tvoga vina kako lonac bez soli, trpeza bez kruha i kuća bez vode.

A tvoja sestra bez obiju nas malo je vrijedna.

Ja imam kćer, Mratinje lito, i rad bih je udat.

Njeki z dobrom odjećom, a s praznijem tobocem.

Što će rijet bogovi? Jedno mu dijete vrha dođe!

Za zublju, ku u ruci nosiš, mož' li znat što je ovo?

Gledam, ter se čuđim, jaohi, gospođe draga.

Neka ova dogovori, pak ćeš ti govorit.

Boleći se plačem, trudom i nemoći dragoga Prolitja.

Djevojko, ide ti od ruke tej riječi govorit?

Ovdi je privara! Ovo nije mani. Tko može što božici naudit?

Odsela će dobro rabote prohodit.

Mnim da se je gdje godi zaigrao, a da je mene zaboravio. Ko je zdrav ne scijeni da koga išto boli. Moj družje, ja bolestan grem, a ti zdrav ne misliš o tvomu Proljetju.

Brže ju za ženu ište; jesi li mu ti posao opravio?

Ah, pse jedan! Umrlí su se počeli umetat u stvari od bogova. Ubio bog i Plutona!

Odtole se dvigni, Hlape, zao čovječe, smećo od moga mira. Znajte! Gdi je zmaj, da proždre ovoga Hlapa?

Hoću toliko plakati, dokle plačem život moj svršim,

A najveće mi je žao er nam jedno dijete vrha dohodi! Mati ga je razbludila.⁴⁸

⁴⁷ *meni kolač* - meni nagrada (za donošenje dobre vijesti)

⁴⁸ *dijete ... Mati* - Cupido i Venera

I Zimu da prizovemo. Ti ćeš ostat na osekli.⁴⁹
Kažući se tihe naravi. Tihoća je stvar rajska, a tvrdoćstvo stvar od zvijeri.
Da to li se nećemo namjerit s našijem surlami⁵⁰ i svirali?
Što bogatac veće ima zlata, to je veće lakomiji na njemu.
Ustavi suze, utaži plač tvoj, zrak svitle liposti ukaži se⁵¹ u tvom dragomu licu.
Od mrtva me u život vraćaš.
U si čas imam opraviti veličak posao.

⁴⁹ *Ti ćeš ostat na osekli* - poslovice: "Nasjest ćeš, kao lađa koja zbog oseke izgubi mogućnost plovidbe" (Batistić)

⁵⁰ *surla* (tur.) - svirala, zurla

⁵¹ *ukaži se* - neka se pokaže

RJEČNIK

ali - ili

animo (tal.) - duh, duša; hrabrost, srce;

dati animo - ohrabriti

antik (tal.) - star, starinski; *antik čovjek* - čovjek staroga kova

Apolo (tal. *Apollo*) - Apolon, starogrčki i starorimski bog sunca, pjesništva i glazbe

arecitati (tal. mlet. *arezitar*) - glumiti, govoriti odnosno prikazivati komediju

ava - uzvik: joj!, jao!, avaj!

bareta (tal.) - kapa

boles - bol, jad, tuga, žalost

boliti se - žaliti, biti žao

brijeme - vrijeme

brže - pored danas uobičajenog značenja, znači još i: vjerojatno, valjda, možda, prije, skoro, radije i sl.

čas (gen. *časti*) - čast

čertamente (tal. *certamente*) - zaista, sigurno

červeo (gen. *červela*; tal. *cervello*) - mozak

četrmjed - četiri mjedi (sitan bakreni novac, tridesetina srebrenog dinara; usp.

dvimjed); *od četrmjed* - bezvrijedan, nevrijedan (*od četiri mjedi*)

ć' - ćeš

da - pored danas običnih značenja još i:

a, ali, nego, već

da' - daj

davori - uzvik žalosti, "jao!"

deventati (tal.) - postati

dinar - novac; sitan srebrni novac

domariti - domoriti, dosaditi

domome - kući, doma

domoriti - dosaditi

dubje - stabla, hrastova šuma

duhat - u kojem je duh; živ

dvignuti se - dići se, otići

dvimjed - dvije mjedi (sitan bakreni novac, tridesetina srebrenog dinara); usp.

četrmjed

dzibet - cibet, tj. mast koju izlučuje mala zvijer cibetka i koja miriše na mošus, a rabi se u kozmetici (tal. *zibetto*, mlet. *zibeto*, sr. lat. *zibethum*)

dzora - zora

er - jer

espedijent (tal.) - sredstvo, način; *uzeti*

espedijent - snaći se

felak (gen. *feoka*, pl. *feoci*) ili *feok* (gen. *feoka*) - *u feocijeh* - (vjerojatno) svečano odjeven (tal. *in fiocchi*)

garbiješ - praporac

Gardzarija - ime jedne od kazališnih družina u Dubrovniku iz Držićeva vremena, sastavljene od mlade vlastele (mlet. *garzaria* - mjesto gdje se grebena sukno)

glumac - svirač, osobito koji svira na piri; glumac

godina - vrijeme

godišnica - seoske djevojke koje su gradski gospari uzimali za sluškinje u gradu, najčešće na godinu dana, dok se ne bi udale

godište - godina

gof (tal. *goffo*) - nespretnan, nezgrapnan

gonenuti - odgonetnuti, pogoditi (zagonetku); *što mi se gonenu* - pogodi što znači, odgonetni

gorušt - goruć, vruć

grem, greš, gre... - v. *gresti*

gresti (prez. *gredem* i *grem*) - ići

grub - ružan, zao, loš, nevaljao

haraminstvo - hajduštvo, razbojstvo

has - "prema jednom mišljenju isto što i keč, tj. as (tal. *asso*), kad se za što kaže da vrijedi, npr. *valjati has* (ali nije sigurno)" (F. Čale)

hitati se - posezati; željeti, za nečim nastojati, tražiti nešto

hladenac - izvor, vrelo, studenac

hoć - hoćeš

hurljak - čvorak

inako - drugačije

indivinati (tal.) - pogoditi; gatati, proricati

inkantan (tal. *incantato*) - zablenu; opčinjen, zanesen

iskati (prez. *ištem*) - tražiti, pitati

istok - izlaz (sunca)

išetiti se - pokvariti se, propasti (oboljeti)

ištući - tražeći

javi - na javi

jeda - eda, da, da li, zar

Jove (lat. *Jovis*, gen. od *Jupiter*) - Jupiter, vrhovni starorimski bog

kako - kao

kalandra (lat. i tal. *calandra*) - ševa

kami - kamen

kao - kako

karljiv - svadljiv

ki - koji

kolač - nagrada za dobru vijest

koli - koliko

kompanjija (tal.) - družina

kondijer (grč. *kantharos*, lat. *cantharus*) - veći sud iz kojeg se piće toči u čaše

kramola (srvj. lat. *carmula*) - buka, buna, smutnja, nemir

krivina - krivnja

ktjeti - htjeti

ku - koju

kudi - gdje, kuda

Kupido - bog ljubavi, Eros, Amor

kuveoka - isto što i *kuvelica*, prezrela smokva

lakom - škrt (pored običnog značenja)

larad (gen. *larada*, tal. *larado*) - slanina

latuština - (možda) vrsta udarnog oružja, mača ili sl.

letušti - leteći

lipos - ljepota

lipsati - umanjiti se, nestati

ližiotar - licemjer, onaj koji liže oltare, bogomoljac; *žena ližiotar* - bogomoljka

lotar - lupež, lijencina

lotropstvo - lijenost

ljepos - ljepota

ljevše - ljepše

ma - ali

majde - zaista, baš

mani - zaludu, uzalud

Mendalije - ime napravljeno od *mendati*, popraviti, zakrpati (tal. *emendare*)

meu - među

mir (lat. *murus*) - zid; *miri* - zidine

mirijeh - zidinama

mniti, mnjeti - misliti

mratinje lito - bablje ljeto, prema danu sv. Martina

nadazreti - pogledati, ugledati

našten - nađen; *dobro ste našteni* - dobro vas našao

nebog - ubog, jadan, siromašan

nebore - vok. od *nebog*, uzrečica: jadan ne bio

neg - nego

nemoć - bolest

ništore - ništa

nje - njezin
njim - njima

obeseliti - obradovati
obraz - krinka, maska, način
odkle - otkad
odovlek - odavde
odsela - odsad
odtole - odatle
odvrći se - odreći se koga ili čega
odždeniti (prez. *odžednim*) - odagnati
ohaj - ostavi (od gl. *oci*, prez. *ođem* - ostaviti)
okropiti - poškopiti
omrciniti - zaklati, ubiti kao mrcinu
općiti - običavati
opraviti - učiniti, obaviti, popraviti, naknaditi
oršu (tal. *orsu*) - hajde, neka, deder
osao - magarac
osekla - oseka, spuštanje morske razine
ostinuti - ohladnjeti
otiti (prez. *otidem*) - otići
oto - eto
ovezijeh - ovih
ovizijeh - ovih, ovim
ovo - evo

papagao (gen. *papagala*, tal.) - papiga
parati (tal.) - izgledati, činiti se
peča - komad
pjesnivac - pjesnik
pokli - pošto, nakon što, jer, budući da
polas (gen. *polsa*, tal. *polso*) - puls, bilo
pražiti - pržiti, paliti, žeći
prem - premda; upravo, baš, doista, osobito, sasvim, zaista i sl.
primaljetje - proljeće
pritio - debeo; plodan, obilan
pritlji - deblji
profeta (tal.) - prorok
prolitje - proljeće
prolog - uvod u komediju; glumac koji ga govori
prudent (tal.) - oprezan
puki - pravi, isti
puljiški - dijalekt *Puljiza* (v.)

Puljiz - stanovnik *Pulje*, Apulije, pokrajine u južnoj Italiji

razbluditi - razmaziti
razlog - razbor, razum
rečerkati (tal.) - potražiti
rijeh - reko
rijeti (prez. *rečem*) - reći
ručak - doručak
rusat - ružični, ružin; *rusati octic* - ocat s ružinim laticama

scijeniti - cijeniti, poštovati; smatrati, držati
sekret (tal.) - tajna
sî - ovaj, taj
sinjor (tal.) - gospodin
slavic - slavuj
smeća - smutnja, nered; svađa; nesreća
soldin (tal. *soldino*) - sitni mjedeni novac
spovidjeti (prez. *spovijem*) - pripovjediti, opisati
stavljati se - sjetiti se, pomisliti
studenac - izvor
surla (tur.) - vrsta svirale, zurla
svasma - sasvim

tanac - ples, igra
tancati - plesati
tegnuti - taknuti, dirnuti
tej - te
tizijeh - tih
tkoje - koje
tkomu - komu
tobolac - kesa za novac
trijeba - potreba, nužda; *trijeba je* - potrebno je
trpeza - stol
trud - muka, napor
tužiti - tugovati
tvrdoćstvo - okrutnost

ucknjeti (prez. *ucknim*) - zakasniti
ugonenuti - pogoditi
ulak (tur.) - glasnik, vjesnik, teklić
umeteonstvo - znanje, mudrost, učenost

upengan (lat. *pingere*) - uslikan, išaran
uprašati - upitati
usilan (gen. *usiona*) - silan, silovit, jak,
moćan
ustaviti - zaustaviti
uzoviti - uzloviti, čvorast

vas - sav
veće - više
veras (gen. *versa*, tal.) - stih
veska (tal. *vischio*) - ljepilo za ptice; zam-
ka
vi - vam
vladika - vlastelinka, plemkinja
vrći (prez. *vrgnem*) - baciti

zaći (se) - zalutati, izgubiti se
zaman - uzalud
zled - ozljeda, rana
zublja - baklja

želud - žir
ži - živ; *ži m' ti* - živio mi ti, živjela mi ti